

Kui selgest keelest ei piisa: lihtne keel keelelise ligipääsetavuse vahendina

Raili Aun

Eesti Keele Instituudi keelelise ligipääsetavuse ekspert

Kärt Roomäe

Eesti Keele Instituudi keelelise ligipääsetavuse projektijuht

Sissejuhatus

Tänapäeva ühiskond põhineb suuresti keelel: keele kaudu toimivad seadused, haridus, poliitika, teadus, ettevõtlus, normid ja väärtused.¹ Ligipääs keeleliselt vahendatud teabele on eeltingimus ühiskonnas osalemiseks. Selleks, et inimesed saaksid teha informeeritud otsuseid² ja kasutada oma õigusi^{3, 4}, on neil vaja pääseda ligi vajalikule informatsioonile. Mitmed autorid rõhutavad ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile⁵ tuginedes, et ligipääsetav suhtlus on fundamentaalne inimõigus, mis tagab kõigile võrdsed võimalused ühiskonnaelus osaleda, sõltumata nende kognitiivsetest võimetest.^{6, 7, 8} Seega ei ole ligipääs teabele avaliku sektori heatahtlikkus, vaid kodanike õigus saada teavet arusaadaval kujul.⁹

Teksti kohandamine kui ligipääsetavuse tagamine

Ligipääs teabele ei tähenda aga ainult seda, et teave on tehniliselt kättesaadav. Oluline on võime teavet mõista ja kasutada ehk selle keeleline ligipääsetavus. Suhtlus on keeleliselt ligipääsetav siis, kui see vastab sihtrühma kommunikatiivsetele vajadustele ning kasutaja suudab teabe üles leida, seda mõista, selle siduda olemasolevate teadmistega ja selle põhjal tegutseda.¹⁰ Nii tagab keeleline

¹ C. Lindholm, U. Vanhatalo. (toim.) Handbook of Easy Languages in Europe. Easy - Plain – Accessible, nr 8. Berliin: Frank & Timme, 2021.

² M. A. Deleanu, C. Orasan, S. Braun. [Accessible Communication: a systematic review and comparative analysis of official English Easy-to-Understand \(E2U\) language guidelines](#). – Proceedings of the 3rd Workshop on Tools and Resources for People with READING Difficulties (READI), 2024, lk 70–92.

³ G. J. A. Arias. Understanding to contest and plain language: reflections from Colombian constitutional case law – The Clarity Journal, 2026, nr 92, lk 36–38.

⁴ N. G. Belart. Clarity, empathy, and redress: language as a democratic policy in Latin America – The Clarity Journal, 2026, nr 91, lk 16–22.

⁵ [RT II, 04.04.2012, 6](#).

⁶ Sealsamas (viide 4).

⁷ M. A. Deleanu, C. Orasan, S. Braun (viide 2).

⁸ B. Lutz. Plain language — an important basis of e-democracy and open government [konverentsietekanne]. – P. Parycek, N. Edlmann (toim.), CeDEM 16: Proceedings of the International Conference for E-Democracy and Open Government. Krems an der Donau: Danube University Krems, 2016, lk 5.

⁹ N. G. Belart (viide 4).

¹⁰ C. Maaß. Easy language – plain language – easy language plus: Balancing comprehensibility and acceptability. Berliin: Frank & Timme, 2020.

ligipääsetavus, et ühiskonnas levitav informatsioon on igale inimesele võimalikult arusaadav.¹¹ Üks oluline osa teabe keelelise ligipääsetavuse saavutamisest on selle keeleline kohandamine. Sealjuures ei ole teksti keelelise kohandamise eesmärk muuta teksti lihtsalt lühemaks või lihtsamaks, vaid kohandada see just sihtrühma keeleoskusele ja teadmistele.¹² Tekstide keelelise kohandamise kontekstis räägitakse sageli selgest keelest (*plain language*). Ühiskonnas toimuvad muutused toovad aga selge keele kõrval aina enam esile lihtsa keele¹³ (ingl *easy language*) olulisuse.¹⁴

Selge keel

Vastavalt rahvusvahelisele selge keele standardile¹⁵ on selge keel kommunikatsioon, mille sõnastus, ülesehitus ja kujundus on nii selged, et lugeja suudab vajaliku teabe hõlpsasti leida, leitud teabest aru saada ning seda teavet kasutada. Selget keelt kasutatakse sageli ametlikus kommunikatsioonis õigus- ja haldusteabe ligipääsetavaks muutmiseks¹⁶ ning see on suunatud peamiselt eksperdi ja tavakasutaja vahelisele suhtlusele¹⁷. Selge keele peamine eesmärk on teha keerukas, eelkõige ekspertide loodud teave erialase ettevalmistuseta tavakasutajale mõistetavaks ja kasutatavaks.¹⁸ Sealjuures sõltub teksti selgus sihtrühmast, sõnumi eesmärgist ja kontekstist.¹⁹ Tekst, mis on ühele lugejale täiesti arusaadav, võib olla teisele arusaamatu. Nii on selge teksti loomisel kesksel kohal lugeja ning selguse hindamise kriteeriumiks, kas sihtlugeja mõistab talle suunatud teavet ja on võimeline selle põhjal tegutsema.²⁰

Selge teksti loomine ei tähenda ainult keeruliste terminite asendamist igapäevaste sõnadega, vaid ka sobivama pöördumisviisi ja sellise esitusviisi valikut, mis muudab sisu lugejale mõistetavaks.²¹ Selleks, et lihtsustada selge teksti loomist, on välja töötatud mitmeid põhimõtteid, mis hõlmavad teabe loogilist esitamist, teksti ülesehitust ja järjestust, sõnastust ja keelekasutust ning kujundust ja küljendust.²² Selge keele täpsed kriteeriumid on sõnastatud rahvusvahelises ISO standardis²³, mille eestikeelse versiooni loomisega alustati 2025. aastal²⁴. Standardi I osa ilmub 2026. aasta oktoobris. Kuna selge keel on sihtrühmakeskne, on oluline meeles pidada, et selge keel ei ole kindlate

¹¹ M. Jaakola. Keele lihtsustamise põhimõtted Soomes: mis on arekeel? – Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri, 2025, 16:1, lk 195–214.

¹² L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl. Easy and plain languages as special cases of linguistic tailoring and standard language varieties. – Nordic Journal of Linguistics, 2022, 45:2, lk 194–213.

¹³ Terminite teemal käib avalik arutelu, mille kohta saab lugeda nt Eesti Puuetega Inimeste Koda. [Arekeel ja lihtne keel ei ole üks ja sama asi](#). 02.09.2026.

¹⁴ U. Vanhatalo, C. Lindholm, T. Onikki-Rantajääskö. Easy Language research. – Nordic Journal of Linguistics 2021, 44:1, lk 1–2.

¹⁵ [ISO 24495-1-2023](#) Plain language – Part 1: Governing principles and guidelines.

¹⁶ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

¹⁷ M. A. Deleanu, C. Orasan, S. Braun (viide 2), lk 1.

¹⁸ C. Maaß (viide 10), lk 1.

¹⁹ N. G. Belart (viide 4), lk 1.

²⁰ N. G. Belart (viide 4), lk 1.

²¹ C. Maaß (viide 10), lk 1.

²² K. Kasemets. [Selge keele uuringutest](#). – Õiguskeel 2022, nr 3.

²³ U. Vanhatalo, C. Lindholm, T. Onikki-Rantajääskö (viide 13).

²⁴ K. Ress. [Selge keele standardite ülevõtt kui järgmine samm selgekeelsuse edendamises](#). – Õiguskeel 2025, nr 3.

reeglitega piiratud keelevariant. Eesmärk ei ole rakendada võimalikult palju selge keele lihtsustamisvõtteid, vaid valida just need võtted, mis on konkreetse sihtrühma ja eesmärgi jaoks tegelikult vajalikud²⁵.

Kuigi selge keel on üldine vahend tavakeele mõistetavuse ja ligipääsetavuse parandamiseks, ei pruugi see olla kõigi kasutajate jaoks piisav. Inimestele, kellel on tavakeele lugemise või mõistmisega suuremaid raskusi, võib olla vaja rohkem kohandatud lihtsat keelt (*easy language*).

Lihtne keel

Euroopa varaseimad dokumenteeritud lihtsa keele materjalid pärinevad 1960. aastatest Rootsist.²⁶ Alguses arendati lihtsat keelt peamiselt intellektipuudega ja õpiraskustega inimeste jaoks. Lihtne keel tekkis praktilisest vajadusest olukordades, kus osa inimesi ei saanud olemasolevast teabest aru ning teised hakkasid seda nende jaoks kohandama ja lihtsustama.²⁷ Algselt oligi lihtsa keele eesmärk osalemise võimaldamine ja tõrjutuse vältimine, kuid ajapikku muutus see järjest tugevamalt ka puuetega inimeste õiguste ja ligipääsetavuse küsimuseks.²⁸ Rahvusvaheliselt on lihtsa keele valdkonda aidanud kujundada Rahvusvaheline Raamatukoguühingute ja -institutsioonide Liit (IFLA) ja Inclusion Europe, kes löid esimesed juhised lihtsas keeles kirjutamiseks,^{29, 30, 31} ning 2006. aasta ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon, mis seob teabe mõistetavuse ligipääsetavuse ja kaasamisega.^{32, 33} Viimastel aastakümnetel on aga lihtsa keele sihtrühmad järk-järgult laienenud ning aina enam rõhutatakse, et lihtsast keelest on kasu ka laiemalt.^{34, 35}

Termin *lihtne keel* tähistab tavakeele kohandatud varianti, mille sisu, sõnavara ja ülesehitus on muudetud võimalikult mõistetavaks.^{36, 37} Eesti keeles kasutatakse lihtsa keele sünonüümina ka terminit *arekeel*.^{38, 39} Erinevalt selgest keelest puudub lihtsal keelel ühtne rahvusvaheline

²⁵ C. Maaß (viide 10), lk 1.

²⁶ U. Vanhatalo, C. Lindholm, T. Onikki-Rantajääskö (viide 13), lk 2.

²⁷ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

²⁸ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

²⁹ International Federation of Library Associations and Institutions. Guidelines for Easy-to-Read Materials. Toim. B. Tronbacke. IFLA Professional Reports 54, 1997.

³⁰ International Federation of Library Associations and Institutions. Guidelines for easy-to-read materials. Revision by M. Nomura, G. S. Nielsen, B. Tronbacke. IFLA Professional Reports 120, 2010.

³¹ Inclusion Europe. Information for all. European guidelines for making information easy to read and understand for all. 2009.

³² C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

³³ U. Vanhatalo, C. Lindholm, T. Onikki-Rantajääskö (viide 13), lk 2.

³⁴ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

³⁵ U. Vanhatalo, C. Lindholm, T. Onikki-Rantajääskö (viide 13), lk 2.

³⁶ C. Maaß (viide 10), lk 1.

³⁷ U. Vanhatalo, C. Lindholm, T. Onikki-Rantajääskö (viide 13), lk 2.

³⁸ P. Ehasalu. [Lihtsast keelest rikka kirjanduseni](#). – Sirp 31.01.2025.

³⁹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

definiitsioon ja seetõttu on see pigem katusmõiste, mis hõlmab tavakeele erinevaid kohandatud variante.⁴⁰

Lihtsa keele eesmärk on vähendada keelelisi ja suhtlustakistusi ning saavutada tekstist võimalikult täielik arusaamine neil sihtrühmadel, kellel on tavakeele lugemise või mõistmisega raskusi.^{41, 42} Lihtsas keeles luuakse nii avalikku ja praktilist teavet, uudiseid, ilukirjandust ja aimekirjandust kui ka õppe-, tervise-, valimis-, õigus- ja haldusmaterjale ning veebisisu.⁴³ Seeläbi võimaldab lihtne keel saada arusaadavat teavet ning loob võimalused võrdseks suhtluseks ja igapäevase ühiskonnaelus osalemiseks.

On väga erinevaid põhjuseid, miks tavakeele mõistmine võib olla keeruline. Keele lihtsustamise vajadus võib tuleneda nii lugemise ja loetu tõlgendamise raskusest kui ka ebapiisavast keeleoskusest.⁴⁴ Nii on ka lihtsa keele sihtrühma määratlus Euroopas riigiti erinev.⁴⁵ Lihtsa keele algse sihtrühma moodustavad inimesed, kellel on neuroloogilistel põhjustel püsivalt erinev keeleoskus (nt arengupuue, düsleksia). Mõnes riigis peetakse sihtrühmaks ka inimesi, kelle keeleoskus on varasemaga võrreldes nõrgenenud näiteks väsimuse, haiguse või õnnetuse tagajärjel. Aina sagedamini loetakse lihtsa keele sihtrühmaks inimesi, kelle vähene keeleoskus on ajutine (nt sisserändajad ja teise keele õppijad).^{46, 47, 48} Eelneva põhjal saab öelda, et lihtne keel ei ole erikeel, mida pakutakse vaid kindlatele sihtrühmadele, vaid potentsiaalselt võib ajal, mil tavapärane keeleoskus on pärsitud, lihtsat keelt vajada igaüks.^{49, 50} Lisaks võib lihtsas keeles tekst olla teatud juhtudel vajalik kogu lugejaskonnale, eriti olukorras, kui infot on vaja jagada kiiresti (nt kriisikommunikatsioonis) või vaja on anda täpseid juhiseid (nt patsiendijuhised)⁵¹. Seega määrab lihtsa keele vajaduse suhtlusolukord, mitte ainult diagnoos või puude olemasolu.⁵²

Lihtsakeelse teksti loomisel on kolm tasandit: sisu, sõnavara ja ülesehitus.⁵³ Täpsemalt öeldes on see teksti süsteemne ümberkujundamine, mille käigus ühelt poolt vähendatakse teksti keelelist ja

⁴⁰ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁴¹ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁴² C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁴³ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁴⁴ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁴⁵ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁴⁶ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁴⁷ L. Leskelä, C. Lindholm. Lukijalle. Toim. L. Leskelä, C. Lindholm. Haavoittuva keskustelu. Keskusteluanalyyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 2012, lk 7–11.

⁴⁸ L. Leskelä, A. Kulski-Nieminen. Selkokirjoittajan tekstilajit. Helsinki: Opike, 2015, lk 25–32.

⁴⁹ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁵⁰ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁵¹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁵² C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁵³ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

sisulist keerukust ning teiselt poolt lisatakse vajalikku infot, et sihtrühm saaks tekstist aru.⁵⁴ Teksti lihtsustamises võib eristada kolme paralleelset protsessi.

- (1) Keeleline reduktsioon – vähendatakse sõnavara, grammatika ja lauseehituse keerukust, pidades silmas sihtrühma võimet teksti töödelda.^{55, 56}
- (2) Mõistetavuse suurendamine – lisatakse infot vastavalt sellele, mida sihtrühm juba teab või ei tea ja mida tuleb talle selgitada.^{57, 58} Lihtsakeelse teksti lugejalt eeldatakse vähem taustateadmisi⁵⁹ ning nii võib mõistetavuse suurendamine tähendada varjatud eelduste lahtikirjutamist, vaikimisi mõeldud eelduste sõnastamist, terminite ja haruldasemate sõnade selgitamist, vajaliku taustateabe lisamist ja vajaduse korral näidete lisamist.⁶⁰ Mõistmise toetamiseks võidakse kasutada ka pilte,⁶¹ kuna pildi sidumine tekstiga aitab teavet paremini meelde jätta ja omandada abstraktseid mõisteid.⁶²
- (3) Info kohandamine – vajaduse korral jäetakse vähem oluline info välja, et tekst ei muutuks sihtrühma jaoks liiga pikaks. Mõistetavamaks mugandamise käigus võib tekst pikeneda ja muutuda seeläbi teistmoodi koormavaks. Seega on oluline leida tasakaal info väljajätku ja lisamise vahel, et saavutada võimalikult lühike ja samas võimalikult täielik tekst.⁶³

Neid kolme protsessi ühendavaks põhimõtteks on, et teksti töötlemiseks vajalik kognitiivne koormus ei tohi ületada lugeja käsutuses olevaid ressursse.^{64, 65}

Teksti lihtsustamine on sihtrühmapõhine protsess⁶⁶, milles on kesksel kohal teksti arusaadavuse põhimõte⁶⁷. Seega ei ole lihtsas keeles teksti loomine pelgalt sõnade asendamine, lausete lühendamine ega teatud vormide aktsepteerimine või keelamine. See on teadlik keeleline kohandamine sihtrühmale, et teksti eesmärk oleks selge ja sihtrühm saaks vajaliku teabe kätte.^{68, 69} Teksti lihtsustamine nõuab autorilt teadlikku pingutust ja meetoodika tundmist.^{70, 71, 72} Lihtsakeelse teksti loojad ei ole tavaliselt ise lihtsa keele kasutajad. Nad peavad tundma hästi nii lähteteksti,

⁵⁴ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁵⁵ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁵⁶ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁵⁷ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁵⁸ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁵⁹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁶⁰ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁶¹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁶² C. Fioravanti, [Legal Design and Easy Language: Creating a Set of Images to Illustrate Administrative Texts Aimed at Migrants](#). – Legal Design Journal 2024, 1:1.

⁶³ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁶⁴ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁶⁵ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁶⁶ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁶⁷ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁶⁸ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁶⁹ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁷⁰ P. Ehasalu (viide 38), lk 3.

⁷¹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁷² L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

selle eesmärgi ja valdkonda, lihtsa keele põhimõtteid kui ka sihtrühma vajadusi.^{73, 74} Ka sihtrühmal on teksti sünnis oluline roll: osaleda selle loomises ja valmis teksti hindamises.^{75, 76} Vaatamata olulisusele ei ole sihtrühma kaasamine kõikides Euroopa riikides ühesugune.⁷⁷

Erinevalt selgest keelest ei ole Euroopas üht universaalset lihtsa keele standardit. Lihtsa keele täpsed juhised on kujunenud eri riikides ja organisatsioonides erinevalt.⁷⁸ Rahvusvaheliselt on lihtsa keele praktikad kõige enam mõjutanud IFLA lihtsasti loetavate (*easy-to-read*) materjalide juhised^{79, 80} ning Inclusion Europe'i juhised teabe lihtsasti loetavaks ja mõistetavaks muutmiseks⁸¹, millest on ka eestikeelne versioon⁸². Need juhised hõlmavad põhimõtteid nii sõnavara, lauseehituse, sisu, teksti ülesehituse ja kujunduse kui ka kogu lihtsakeelse teksti loomeprotsessi kohta, sealhulgas sihtrühma kaasamise, tekstide hindamise ja ligipääsetavate materjalide loomise kohta.^{83, 84} Sealjuures on oluline silmas pidada, et lihtsa keele juhised sisaldavad nii keelteüleseid kui ka keelespetsiifilisi põhimõtteid⁸⁵, mistõttu tuleb rahvusvahelisi juhiseid vajaduse korral konkreetse keele omadustele kohandada.⁸⁶ Niisamuti on juhiste kasutamisel oluline pidada silmas konkreetse sihtrühma vajadusi. Ei ole olemas universaalset strateegiate kogumit, mida lihtsakeelse teksti loomisel kasutada.⁸⁷ Lihtsustamisvõtte valik põhineb sageli sellel, kuidas materjali koostaja näeb oma sihtrühma teavet kasutamas, milline on tema enda kogemus ning mis paneb lugejat tundma end tunnustatu ja võimestatuna. Ükski lihtsustamisvõtte ei sobi kõigile ning teksti koostaja peab olema täpne oma sihtrühma ja selle omaduste määramisel.⁸⁸

Selge keel ja lihtne keel – sarnased, kuid erinevad

Selge ja lihtne keel moodustavad mõlemad osa keelelisest ligipääsetavusest ning nende vahel ei ole ranget piiri.⁸⁹ Pigem võib öelda, et need asuvad ühel keelelise keerukuse ja lihtsuse skaalal ning nendevahelised erinevused on järkjärgulised.⁹⁰ Nii selge kui ka lihtsa keele eesmärk on võimaldada

⁷³ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁷⁴ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁷⁵ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁷⁶ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁷⁷ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁷⁸ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1) lk 1.

⁷⁹ International Federation of Library Associations and Institutions (viide 28), lk 3.

⁸⁰ International Federation of Library Associations and Institutions (viide 29), lk 3.

⁸¹ Inclusion Europe (viide 30), lk 3.

⁸² Inclusion Europe. [Informatsioon kõigi jaoks: Euroopa standardid informatsiooni lihtsalt loetavaks ja mõistetavaks muutmiseks](#), 2017.

⁸³ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁸⁴ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁸⁵ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁸⁶ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁸⁷ M.A. Deleanu, C. Orasan, S. Braun (viide 2), lk 1.

⁸⁸ A. Meltzer, E. Barnes, A. Wehbe. Easy Read... Easy English... Plain Language? Decision-Making in the Production of 'Easy' Information in Australia. – Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 2025, 38:1.

⁸⁹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁹⁰ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

lugejal kätte saada teave, millele ligipääsu eriala- või tavakeelne tekst takistab.^{91, 92} Sealjuures keskendub selge keel eelkõige avaliku sektori ja institutsionaalsele infoedastusele, kuid lihtsat keelt võib kasutada põhimõtteliselt igas valdkonnas, kus sihtrühmal on tavakeelest arusaamisega raskusi.⁹³ Selge keel vahendab peamiselt eksperdi loodud erialakeelt, püüdes kõnetada võimalikult laia avalikkust.^{94, 95} Lihtsa keele spetsialist seevastu vahendab kindlale sihtrühmale loodud teavet, arvestades just nende aspektidega, mis on selle sihtrühma keeletöötuse ja mõistmisraskuste kohta teada.^{96, 97}

Kuigi selge ja lihtne keel on mõeldud eri sihtrühmadele, on mõlema keelevariandi keskpunktis põhimõte, et tekst on ligipääsetav vaid siis, kui see vastab sihtrühma vajadustele.⁹⁸ Sealjuures kasutavad selge ja lihtne keel sihtrühma vajadustele vastamiseks osaliselt samu keelelisi vahendeid, kuid lihtsas keeles kohandatakse keelt rohkem.^{99, 100} Selge keel vähendab teksti sisu, sõnavara ja ülesehituse tarbetut keerukust, jäädes üldjuhul tavakeele raamidesse. Lihtsa keele puhul on tekst aga teadlikult ja ulatuslikult lihtsustatud.¹⁰¹ Lisaks on lihtsa keele puhul tavapärane info lisamine, et kompenseerida sihtrühma puuduvaid taustateadmisi. Erinevalt selgest keelest pööratakse lihtsas keeles väga palju tähelepanu ka teksti kujundusele ja visualiseerimisele, samal ajal kui selge keel jääb tavaliselt tavakeele standardkujunduse juurde.¹⁰²

Kuna selge ja lihtne keel on mõlemad tavakeele kohandatud variandid ning täidavad sama keelelise ligipääsetavuse üldeesmärgi, on need esmapilgul väga sarnased. See selgitab ka asjaolu, miks tihtilugu on piir nende mõistete vahel ebaselge ja neid kasutatakse sünonüümidenä.^{103, 104} Siiski ei ole selge keel lihtsa keele teine nimetus ega lihtne keel eriti hästi kirjutatud selge keel – nende erinev kohandamisaste tähendab, et nad täidavad erinevaid ülesandeid. Kui eesmärk on tagada igale sihtrühmale temale arusaadav info, on oluline eristada, kui suurt tuge konkreetne sihtrühm vajab, et tekst oleks selles konkreetsetes kontekstis temale mõistetav. Üksnes selgele keelele tuginemine võib takistada suurema toevajadusega inimeste teabest arusaamist. Samal ajal võib lihtsa keele kasutamine olukorras, kus piisaks selgest keelest, vähendada teksti vastuvõetavust ja suurendada stigmatiseerimise ohtu.¹⁰⁵

⁹¹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁹² C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁹³ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁹⁴ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁹⁵ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

⁹⁶ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

⁹⁷ L. Leskelä, A. Mustajoki, A. Piehl (viide 12), lk 2.

⁹⁸ C. Maaß (viide 10), lk 1.

⁹⁹ M. Jaakola (viide 11), lk 1.

¹⁰⁰ C. Maaß (viide 10), lk 1.

¹⁰¹ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

¹⁰² C. Maaß (viide 10), lk 1.

¹⁰³ C. Lindholm, U. Vanhatalo (viide 1), lk 1.

¹⁰⁴ A. Meltzer, E. Barnes, A. Wehbe (viide 88), lk 6.

¹⁰⁵ C. Maaß (viide 10), lk 1.

Keelelise ligipääsetavuse tagamiseks tegeletakse Eestis nii selge kui ka lihtsa keelega. Sealjuures on viimastel aastatel lihtsas keeles teabe kättesaadavus kasvanud, liikudes sotsiaalvaldkonnast üha enam kultuuri, hariduse ja avalike teenuste valdkondadesse. Kõige kauem on lihtsas keeles materjale koostanud MTÜ Vaimupuu, kes annab välja ajakirja Vaimupuu¹⁰⁶ ning kes on tõlkinud lihtsasse keelde erinevaid infomaterjale, juhendeid ja tekste. Samuti avaldab õiguskantsler oma ametkonna iga-aastase ülevaate spetsiaalselt lihtsas keeles veebiversioonina¹⁰⁷. Erinevad muuseumid (nt Kiek in de Kōk, Lennusadam) on loonud kohapeal kasutamiseks lihtsas keeles materjale, et muuta muuseumiskäik ligipääsetavamaks erinevatele sihtrühmadele¹⁰⁸. Ühtlasi pakuvad mõned teatrid valitud etenduste juurde lihtsas keeles kirjalikke sisututvustusi¹⁰⁹.

Kuigi lihtsas keeles teavet tuleb aina juurde, tuntakse puudust pädevatest juhistest, keeleandmetest ja kesksest koordineerijast. Oma panuse lihtsa keele valdkonnaga tegelemiseks annab käesoleval aastal alanud Eesti Keele Instituudi teadus- ja arendusprojekt „Eesti keele keelelise ligipääsetavuse suurendamine“.¹¹⁰ Projekti eesmärk on välja töötada eestikeelse teksti lihtsustamise tööriista prototüüp, mille abil on võimalik tekste kohandada lihtsa keele tasemele, s.o A2 ehk algtasemel keelekasutajale. Prototüübi ülesanne on kohandada ametiasutuste avalikel veebilehtedel olevaid tarbetekste (nt juhendid ja juhised), mis võivad uussisserändajatele ja kehvema keeleoskusega täiskasvanud keeleõppijatele osutada liiga keeruliseks. Projekti viib aastatel 2026–2029 ellu uurimisrühm, mis hõlmab nii keele- kui ka haridusteadlasi, kes on mh spetsialiseerunud eesti keelele teise keelena, arvutilingvistikale ja tekstianalüüsile. Uurimisrühma tegevuste laiem eesmärk on aidata koordineerida lihtsa keele valdkonda Eestis. Tehakse koostööd ka teiste asutustega, nt Eesti Rahvusraamatukoguga.

¹⁰⁶ [Ajakiri Vaimupuu](#).

¹⁰⁷ **Õiguskantsler.** [Õiguskantsleri aastaülevaade 2024/2025](#).

¹⁰⁸ **H. Salusäär.** [Mis keelt räägib muuseum?](#) – Muuseum 2023, 2(51).

¹⁰⁹ **Eesti Teatri Agentuur.** [Lihtsas keeles teater](#).

¹¹⁰ Projekti rahastatakse „Eesti keele õppe ja keeleõppe arendamise“ ehk Keelesammu programmist, mida kaasrahastavad Haridus- ja Teadusministeerium ning Euroopa Liit.